

Asia: VN/17928/2024

Hallituksen esitysluonnos perusopetuslain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Onko teillä lausuttavaa esityksen 29 pykälään koskien puhelimia ja muita mobiililaitteita?

Nuorisotutkimusseura kannattaa tutkimusnäyttöön perustuvia toimenpiteitä, joilla parannetaan oppimisen edellytyksiä ja työrauhaa. Nyt esitetty oppituntien käytäntöihin liittyvä muutos selkeyttää kuntien, koulujen ja lopulta opettajien mahdollisuuksia rajoittaa älypuhelimien käyttöä oppitunnilla, vaikkakaan ei varsinaisesti muuta jo tällä hetkellä voimassa olevia mahdollisuuksia.

Nuorisotutkimusseura suhtautuu myönteisesti oppitunnin aikana tapahtuvaan älypuhelimien käytön rajoittamiseen. Haluamme kuitenkin tuoda esiin, ettei tämä yksittäisenä toimenpiteenä ratkaise oppimiseen tai työrauhaan liittyviä kysymyksiä ja sivuuttaa monet nuorille merkitykselliset asiat, kuten esimerkiksi ikätoverisuhteet, oppimiseen liittyvän motivaation sekä suhteet opettajiin. Kestävien ratkaisujen tueksi tarvittaisiin nykyistä laajempaa tutkimusta, joten muutoksen vaikutusta tulee seurata ja arvioida järjestelmällisesti. Ongelmana vaikutusten arvioinnissa on kuitenkin se, että muutos toteutetaan kaikissa kunnissa ja kouluissa samanaikaisesti.

Nuorilta, kuten aikuisiltakin, edellytetään, että he hoitavat monet asiansa itsenäisesti verkkopalveluissa. Sosiaalinen kanssakäyminen ja tiedon hankinta ovat siirtyneet digitalisille alustoille. Myös opiskelu on monilta osin siirtynyt digitaalisiin ympäristöihin ja käytössä on paljon sähköisiä oppimateriaaleja. Digitalisoituvassa maailmassa lapset ja nuoret tarvitsevat ohjausta ja ohjausta digitaalisten ympäristöjen ja sosiaalisen median kriittiseen tarkasteluun. Onkin syytä kiinnittää huomiota näiden tietojen ja taitojen oppimisen varmistamiseen osana opetussuunnitelmaa. Ne kuuluvat kansalaistaitoihin, joiden opettelu ei voi jättää vain vapaa-ajalle.

Esityksen perusteluissa (alaluvussa 1.2.) todetaan "[I]asten ja nuorten mielipiteitä puhelimen ja muun mobiililaitteen käytöstä tullaan kuulemaan Motiva OY:n toteuttamalla kuulemisella marraskuussa 2024. Kuulemista valmisteltiin yhteistyössä opetus- ja kulttuuriministeriön, Opetushallituksen ja Motiva Oy:n kanssa. Lasten ja nuorten kuulemisen hanke liittyy oikeusministeriön kansallisen lapsistrategian toimeenpanoon. Kuulemisen tavoitteena on kerätä

lasten ja nuorten ajatuksia puhelimen käytön vaikutuksista hyvinvointiin ja oppimiseen sekä puhelimien käytön rajaamisesta koulussa.”

Nuorisotutkimusseura on selvittänyt asiaa toistaiseksi julkaisemattomassa tutkimuksessa, joka toteutettiin yhteistyössä opetus- ja kulttuuriministeriön alaisen valtion nuorisoneuvoston kanssa. Syksyllä 2024 toteutetussa Lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimuksen tiedonkeruussa vastaajille esitettiin viisi väitettä älypuhelinrajauksista kouluissa. Vastaajat saivat kertoa, ovatko he väitteiden kanssa täysin tai jokseenkin samaa tai eri mieltä vai eivät kumpaakaan. Myös "en osaa sanoa" oli yksi vastausvaihtoehto. Vastaajat (n=1419) olivat 10–29-vuotiaita ja heidät poimittiin kiintiöihin perustuvaa ositettua otantaa hyödyntäen väestötietojärjestelmästä. Kutsut tutkimukseen lähetettiin postitse, mutta vastaaminen tapahtui verkossa. Alle 15-vuotiaiden kutsut lähetettiin heidän huoltajilleen ohjeistaen heitä tarvittaessa auttamaan lapsiaan kyselyyn vastaamisessa. Seuraavat tulokset koskevat kymmenen vuotta täyttäneitä peruskoululaisia (n=433). Tulosten otantavirheestä johtuva virhemarginaali on keskimäärin 3,3 ja maksimissaan 4,9 prosenttiyksikköä suuntaansa.

- Peruskouluikäisistä vain noin viidennes (21 %) katsoi, että kaikkien oppilaiden älypuhelimet pitäisi kerätä koulupäivän ajaksi pois. Eri mieltä oli lähes kaksi kolmannesta (64 %).
- Oppituntien ajaksi älypuhelinpois keräämistä kannatti neljä kymmenestä (41 %). Vastustajia oli suunnilleen yhtä paljon (44 %).
- Nykyisessä laissa olevaa opetusta häiritsevien puhelinrajauksien takavarikointimahdollisuutta kannatti vajaa kaksi kolmesta nuoresta (63 %). Vastustajia oli huomattavasti vähemmän (21 %).
- Yli puolet (58 %) oli samaa mieltä siitä, että oppilaille tulisi olla oikeus käyttää älypuhelimiaan koulussa, kunhan käyttö ei häiritse muita. Reilu neljännes (27 %) oli eri mieltä.
- Vain harvat peruskoululaiset olivat sitä mieltä, että älypuhelinrajauksia kouluissa ei pitäisi rajoittaa lainkaan. Näin ajatteli joka viidennes (20 %). Eri mieltä väitteen kanssa oli lähes kolme viidestä (58 %).

Tulosten perusteella on selvää, että enemmistö peruskoululaisista ymmärtää, että opettajilla tulee olla mahdollisuus taata oppituntien aikainen työrauha esimerkiksi takavarikoimalla opetusta häiritsevät puhelimet. Puhelinten lähtökohtainen kerääminen pois oppituntien ajaksi jakoi peruskoululaisten mielipiteet: enemmistö vastaajista ei vastustanut eikä kannattanut tätä rajoitusta. Sen sijaan oppituntien ulkopuolisiin älypuhelinrajauksiin peruskoululaiset suhtautuivat pääosin kriittisesti. Peruskoululaisia, jotka vastustavat puhelimen keräämistä pois koko koulupäivän ajaksi, olo kolme kertaa enemmän kuin pois keräämisen kannattajia.

Nuorisotutkimusseura ei kannata oppituntien ulkopuolella tapahtuvaa, kaikkiin oppilaisiin kohdistuvaa älypuhelinrajauksien rajoittamista.

Tässä esityksessä koulupäivien muuna kuin opetuksen aikana tapahtuvan älypuhelimien käyttöön liittyvät käytännöt jäävät kuntien ja käytännössä koulujen rehtorien päätettäväksi. Nyt esitetty lain tarkennus ei anna riittävää ohjausta älypuhelimien käytön rajoittamisesta välitunneilla järjestyssääntöjen tueksi. Koulujen käytännöt muodostuvat näin sattumanvaraisesti, jolloin eroja syntyy jopa yhden kunnan sisällä. Tehtävät ratkaisut tulisivat perustua vahvaan tutkimusnäyttöön toimintatapojen hyödyistä suhteessa haittoihin.

Tutkimusnäyttö älypuhelimien haitoista koulupäivän aikana ei ole yksiselitteistä. Älypuhelimista on myös paljon hyötyä lapsille ja nuorille. Ikätoverisuhteet ovat erityisen tärkeitä nuorten hyvinvoinnin näkökulmasta. Nuorisotutkimusseura haluaa nostaa esiin, että mikäli lasten ja nuorten älypuhelimien käyttö estetään koko koulupäivän ajaksi, heikentää se erityisesti niiden nuorten tilannetta, joilla ei ole ystäviä kouluyhteisössään. Puhelin on myös keino suojautua ikäviltä sosiaalisilta tilanteilta, ei ensisijaisesti kiusaamisen väline. Lisäksi nuoret voivat käyttää älypuhelimia välitunneilla tiedonhakuun, rentoutumiseen ja yhteydenottoon itselleen merkityksellisiin aikuisiin. Jos rajoittamistoimiin ryhdytään, tarvitaan todella vahvaa näyttöä oppituntien ulkopuolella tapahtuvan älylaitteiden käytön rajoittamisen hyödyistä suhteessa rajoituksista aiheutuviin haittoihin, myös pitkällä aikavälillä. Nuorisotutkimusseura katsoo, että vahvan rajoituksia puoltavan tutkimusnäytön puuttuessa koululaisten mielipiteelle pitäisi antaa erityinen painoarvo rajoituksista päätettäessä. Kuten yllä todettiin, valtaosa kymmenen vuotta täyttäneistä peruskoululaisista vastustaa oppituntien ulkopuoliseen puhelinten käyttöön kohdistuvia kattavia rajoituksia.

Onko teillä lausuttavaa esityksen 36 d pykälään koskien puhelimia ja muita mobiililaitteita?

-

Onko teillä muita huomioita puhelimia ja muita mobiililaitteita koskeviin ehdotuksiin?

-

Onko teillä lausuttavaa esityksen 41 a-d ja 42 d pykäliin koskien aluehallintovirastojen laillisuusvalvontaa?

-

Onko teillä muita huomioita aluehallintovirastojen laillisuusvalvontaa koskeviin ehdotuksiin?

-

Onko teillä lausuttavaa esityksen 2 pykälään koskien liikunnallisen elämäntavan lisäämistä esi- ja perusopetuksen tavoitteisiin?

Nuorisotutkimusseura pitää tavoitetta hyvänä. Nyt esitetty lisäys ei kuitenkaan vielä konkretisoi sitä, miten tavoite käytännössä toteutettaisiin ja miten se näkyisi opetussuunnitelmassa konkreettisina toimenpiteinä. Opetussuunnitelmassa tavoitteen toimeenpanossa on syytä korostaa sekä liikunnanopetuksen tietoperustaista ja nuorilähtöistä kehittämistä että muuta koulupäivän aikana tapahtuvaa liikkumista. Lisäksi on tärkeää kiinnittää huomiota lasten ja nuorten erilaisiin lähtökohtiin liikunnallisen elämäntavan vahvistamisessa. Liikkumiseen innostamista olisi hyvä selvittää yhdessä lasten ja nuorten kanssa kuntien ja yksittäisten koulujenkin tasolla.

Onko teillä muita huomioita liikunnallista elämäntapaa koskevaan ehdotukseen?

-

Onko teillä lausuttavaa perusopetuslain säädöshuoltoa koskeviin ehdotuksiin?

-

Voit jättää kommentit lausuntoon myös liitteenä

[perusopetuslaki_nts.pdf](#)

Sundholm Tiina

Kivijärvi Antti
Nuorisotutkimusseura